

БЮДЖЕТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ

КОВАЛЕНКО Н. І.

УДК 336.132.1

Коваленко Н. І. Бюджетне регулювання в Україні: нормативно-правове забезпечення та етапи становлення

Аналіз теоретичних концепцій бюджетного регулювання різних вчених дав можливість зробити висновок про те, що, незважаючи на значні відмінності поглядів та суджень, практично всі вони передбачають участь держави в управлінні економікою. В умовах сучасності актуальним є посилення регулюючої функції держави. Зважаючи на те, що із загостренням кризових явищ виникає необхідність у пошуку нових важелів регулювання економіки, вкрай важливим є більш детальне дослідження становлення та розвитку бюджетного регулювання в Україні. Адже саме ця система не тільки мобілізує певний обсяг фінансових ресурсів, а й ефективно їх використовує, враховуючи поточні потреби економіки та стратегічні завдання її подальшого розвитку. У статті запропоновано періодизацію процесу бюджетного регулювання в Україні, розглянуто характерні особливості кожного етапу та надано огляд конкретних інструментів бюджетного регулювання.

Ключові слова: бюджетне регулювання, фінансові ресурси держави, державні фінанси, бюджет.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 12.

Коваленко Наталія Ігорівна – аспірантка, кафедра фінансів, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03068, Україна)

E-mail: nataliya_ni@mail.ru

УДК 336.132.1

UDC 336.132.1

Коваленко Н. И. Бюджетное регулирование

Kovalenko N. I. Budget Regulation in Ukraine: Regulatory and Legislative Provision and Stages of Formation

в Украине: нормативно-правовое обеспечение и этапы становления
Анализ теоретических концепций бюджетного регулирования различных ученых позволил сделать вывод о том, что, несмотря на значительные различия взглядов и суждений, практически все они предусматривают участие государства в управлении экономикой. В условиях современности актуальным является усиление регулирующей функции государства. Несмотря на то, что с обострением кризисных явлений возникает необходимость в поиске новых рычагов регулирования экономики, крайне важно более детальное исследование становления и развития бюджетного регулирования в Украине. Ведь именно эта система не только мобилизует определенный объем финансовых ресурсов, но и эффективно их использует, учитывая текущие потребности экономики и стратегические задачи дальнейшего развития. В статье предложена периодизация процесса бюджетного регулирования в Украине, рассмотрены характерные особенности каждого этапа и предоставлен обзор конкретных инструментов бюджетного регулирования.

Analysis of theoretical concepts of budget regulation of a number of scientists allowed drawing a conclusion that, despite significant differences of views and opinions, practically all of them envisage participation of the state in managing economy. Strengthening of the regulatory function of the state is topical under modern conditions. In spite of the fact that aggravation of crisis phenomena result in a necessity to search for new levers of economy regulation, it is extremely important to study in more detail formation and development of the budget regulation in Ukraine. Namely this system not only mobilises a certain volume of financial resources, but also uses them effectively, taking into account the current needs of economy and strategic tasks of further development. The article offers periodisation of the process of budget regulation in Ukraine, considers characteristic features of each stage and provides a review of specific instruments of budget regulation.

Key words: budget regulation, financial resources of the state, state finances, budget.

Pic.: 1. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 12.

Ключевые слова: бюджетное регулирование, финансовые ресурсы государства, государственные финансы, бюджет.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Библ.:** 12.

Коваленко Наталья Игоревна – аспирант, кафедра финансов, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана (пр. Победы, 54/1, Киев, 03068, Украина)

E-mail: nataliya_ni@mail.ru

Kovalenko Natalia I. – Postgraduate Student, Department of Finance, Kyiv National Economic University named after. V. Getman (pr. Peremogy, 54/1, Kyiv, 03068, Ukraine)

E-mail: nataliya_ni@mail.ru

Бюджетне регулювання загалом не варто розглядати лише як процес у межах бюджетної системи країни, пов'язаний з перерозподілом бюджетних ресурсів. Воно має значно ширший зміст, оскільки впливає на загальнодержавні процеси та вирішує важливі завдання стосовно забезпечення економічного зростання, піднесення рівня добробуту населення, вирівнювання можливостей розвитку територій країни, фінансового забезпечення місцевого самоврядування. Саме це надає бюджетному регулюванню ексклюзивного характеру в системі державного управління фінансовими ресурсами.

На думку Міжнародного валютного фонду, бюджетне регулювання повинно обов'язково співвідноситись із політикою державних фінансів [12, с. ix]. З цим можна погодитись, оскільки від якості та своєчасності

прийняття рішень у цій сфері залежить забезпечення не тільки нормальної життєдіяльності суспільства, а і його подальшого розвитку. Це також сприяє вчасному та належному виконанню функцій держави.

На даний час питання стосовно історичної еволюції бюджетного регулювання в Україні є мало дослідженим. Зокрема, висвітлення даного питання практично відсутнє у вітчизняній та іноземній літературі. Наявні дослідження стосуються виключно питання становлення і розвитку бюджетної системи (із виокремленням етапів). Так, дослідженням етапів становлення та розвитку бюджетної системи займалися такі вчені: Л. В. Фещенко, П. В. Проноза, Н. В. Кузьминчук, І. Я. Чугунов та ін. Разом з тим, вивченню особливостей бюджету та процесу бюджетного регулювання присвячені наукові роботи таких вітчизня-

них вчених: О. Д. Василик, В. М. Федосов, В. М. Опарін, О. П. Кириленко, І. В. Запатріна та ін. Вагомий внесок у вивчення процесу бюджетного регулювання зробили також деякі зарубіжні економісти: Дж. М. Кейнс, А. Вагнер, П. Самуельсон, У. Хеллер, О. Богачова та ін.

Необхідно відмітити значну наукову цінність проведених ученими-економістами досліджень, однак вони в основному присвячені питанням історичної еволюції бюджетної системи та окремих питань бюджетного регулювання загалом. У той самий час авторами не приділено належної уваги становленню і розвитку самого бюджетного регулювання. Водночас слід зважати на те, що бюджетне регулювання не можна розглядати окремо від бюджетної системи, оскільки між ними існує певний взаємозв'язок. Однак не слід і їх ототожнювати, адже отримуємо в результаті неповний аналіз.

Метою даної статті є огляд нормативно-правового забезпечення бюджетного регулювання, систематизація етапів розвитку бюджетного регулювання в Україні та визначення їх характерних особливостей. Для досягнення мети було застосовано історичний метод дослідження, за допомогою якого було проаналізовано нормативно-правову базу бюджетного регулювання. Також був застосований принцип об'єктивності, який дозволив розглядати цей процес у всій складності, ба-

гатогранності й суперечливості, з урахуванням усієї сукупності різноманітних сторін його змісту.

Розглядаючи еволюцію нормативно-правового забезпечення, можна прослідкувати, що спочатку відбувалось започаткування основ бюджетного регулювання, а згодом – реформування та поліпшення функціонування цього механізму (табл. 1).

Як бачимо, початок формування системи бюджетного регулювання в Україні був закладений ще у радянській часи разом з ідеєю розробки балансу фінансових ресурсів (1930-ті роки). Зі здобуттям незалежності система бюджетного регулювання починає вдосконалюватись вже на нових засадах, де за орієнтир обрано становлення ринкової економіки в Україні¹. За ці роки була проведена значна за обсягом нормативно-правова робота стосовно налагодження системи бюджетного регулювання у різних сферах діяльності суспільства (рис. 1).

На сьогодні головним документом у сфері бюджетного регулювання є *Бюджетний кодекс України*, яким визначаються правові засади функціонування бюджет-

¹ 17 лютого 2006 року Міністерство торгівлі США визнало ринковий статус економіки України (Електронний ресурс: <http://www.kmu.gov.ua>).

Таблиця 1

Основні нормативно-правові документи, які визначали /визначають бюджетне регулювання в Україні

Сфера	Назва нормативно-правового акту
Основи бюджетного регулювання	Методичні положеннями Держплану СРСР по складанню планового балансу народного господарства СРСР і союзних республік (1967 рік), Закон України «Про бюджетну систему України» (1990 р. і 1995 р.), Бюджетний кодекс України (редакції 2001 р. та 2010 р.), Основні напрямки бюджетної політики (на наступний бюджетний рік)
Податкова сфера	Закон України «Про державну податкову службу в Україні» (1990 р.), Закон України «Про систему оподаткування» (1991 р.), Закон України «Про прибутковий податок з громадян» (1992 р.), Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» (1994 р.), Закон України «Про податок на додану вартість» (1997 р.), Указ Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» (1998 р.), Податковий кодекс України (2010 р.)
Казначейська система	Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України «Про впровадження казначейської системи виконання державного бюджету» (1997 р.), Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення наповнення державного бюджету та посилення фінансово-бюджетної дисципліни» (1997 р.), Постанова Кабінету Міністрів України «Положення про порядок складання єдиного кошторису доходів і видатків бюджетної установи та організації» (1998 р.), Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України «Про створення внутрішньої платіжної системи Державного казначейства» (1999 р.), Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ» (2002 р.)
Суб'єкти підприємницької діяльності	Закон України «Про підприємництво» (1991 р.), Закон України «Про власність» (1991 р.), Закон України «Про підприємства в Україні» (1991 р.), Закон України «Про банки і банківську діяльність» (2000 р.), Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» (2006 р.), Закон України «Про акціонерні товариства» (2008 р.), Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (2010 р.)
Населення	В певній мірі кожний нормативно-правовий акт, наведений вище, а також Постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики (встановлення граничного рівня ціни на природний газ для установ та організацій, що фінансуються з державного і місцевих бюджетів та встановлення тарифів на житлово-комунальні послуги для населення)
Міське самоврядування	Декрет Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки і збори» (1993 р.), а згодом Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997 р.)

Джерело: складено автором.

ної системи України, її принципи, основи бюджетного процесу і міжбюджетних відносин та відповідальність за порушення бюджетного законодавства [1]. Щорічно орієнтири бюджетної політики висвітлюються у *Основних напрямках бюджетної політики на наступний рік* (відповідно до ст. 33 Бюджетного кодексу України і ст. 152 Регламенту Верховної Ради України), які містять основні завдання бюджетної політики, пріоритетні завдання податкової політики, особливості взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами [4].

му кодексі регламентовано взаємовідносини платників податків і контролюючих органів при здійсненні перевірок, визначено способи здійснення податкового контролю, порядок отримання податкової інформації органами ДПС, види перевірок, урегульовані механізми реалізації результатів перевірок тощо [2]. Можна відзначити, що держава має у своєму арсеналі багато важелів впливу на економічне життя суспільства: наприклад, податкові пільги створюють сприятливі умови для збільшення власних фінансових ресурсів суб'єктів економіки. Ре-

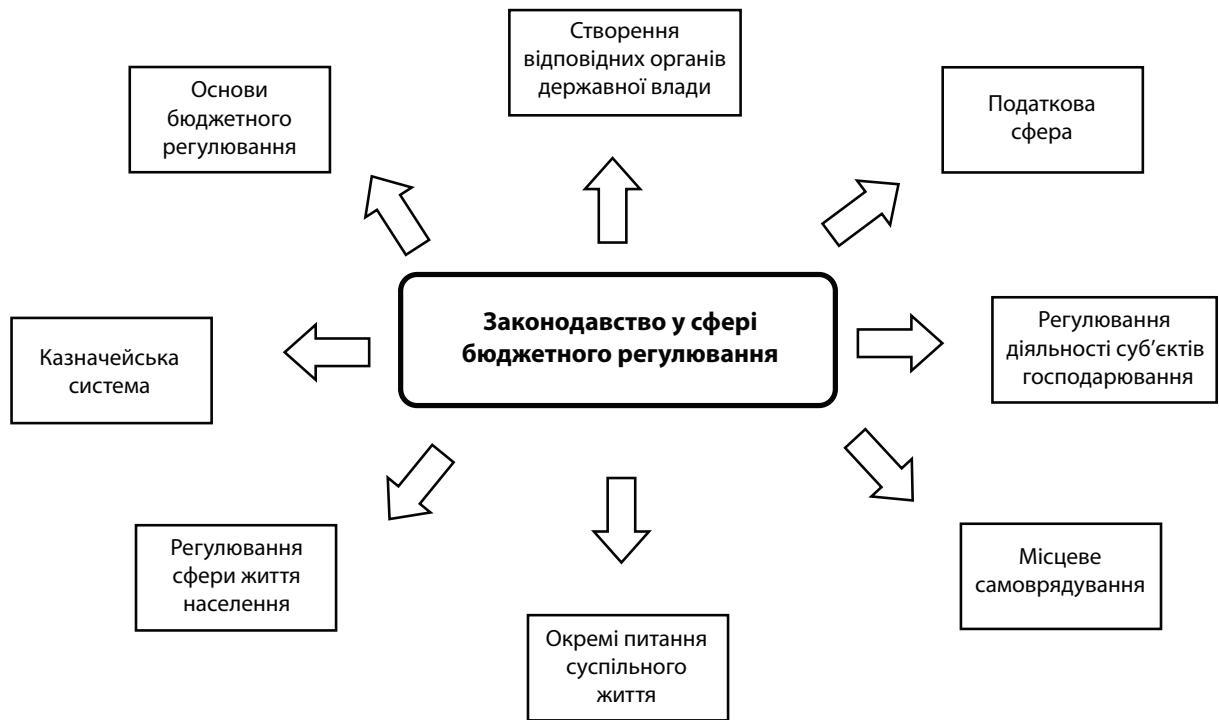

Рис. 1. Законодавство у сфері бюджетного регулювання

Джерело: складено автором.

Для бюджетної сфери важливим кроком було запровадження та налагодження системи *казначейського обслуговування* бюджетних коштів. Особливу роль у цьому процесі відіграє казначейська система виконання Державного бюджету України, головною метою якої є акумуляція усіх бюджетних доходів, здійснення управління ними за допомогою єдиного казначейського рахунку та контроль за процесом витрачання державних коштів [11, с. 15 – 16].

Виключне місце займає прийняття та виконання *Закону України «Про державний бюджет України» (на наступний бюджетний рік)*, де визначено обсяги доходів та видатків державного бюджету, розмір граничного дефіциту державного бюджету, обсяг державного боргу та джерела його покриття, особливості міжбюджетних відносин, а також основні соціально-економічні пріоритети держави. Організаційне оформлення здійснюється згідно постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил оформлення проекту Закону України про Державний бюджет України» (1996 р.).

У 2010 р. близько 30 законодавчих актів замінив *Податковий кодекс України*, що дозволило значно уніфікувати вітчизняне податкове законодавство. У дано-

гулюючи темпи розвитку галузей економіки, держава створює сприятливий інвестиційний клімат для розширення зовнішніх джерел фінансування, а також додаткове залучення фінансових ресурсів населення та банківської системи.

Для суб'єктів підприємницької діяльності нормативно-правове регулювання стосується впорядкування відносин суб'єктів підприємницької діяльності з іншими суб'єктами (в тому числі, і з державою) з питань, що стосуються організації та здійснення їх діяльності, умови цієї діяльності, прав та обов'язків учасників ринку.

Безпосередньо для важливого учасника всіх процесів – населення – мають місце не тільки всі зазначені нормативно-правові акти, а й спеціальні (наприклад, щодо встановлення граничного рівня ціни на природний газ для установ та організацій, що фінансуються з державного і місцевих бюджетів та встановлення тарифів на житлово-комунальних послуг для населення). Таким чином, держава проводить житлово-комунальну політику, враховуючи інтереси населення та намагаючись відповідати вимогам чинного законодавства та пріоритетам державної політики.

Важливу роль відіграє і бюджетне регулювання на місцевому рівні, адже саме через місцеві фінансові ресурси держава активно проводить соціальну політику, фінансуючи з місцевих бюджетів заклади освіти, медицини, здійснення комунального обслуговування населення. Враховуючи положення Європейської хартії місцевого самоврядування, виконання соціальних зобов'язань має покладатися на органи влади, що найбільш близькі до громадян (а це в Україні і є органи місцевого самоврядування) [10, с. 165].

Окремо слід виділити становлення сфери державного управління фінансами, зокрема – утворення відповідних інститутів (які в тому числі прямо чи опосередковано беруть участь у бюджетному регулюванні). Слід зазначити, що з початку незалежності економіці України були притаманні трансформаційні процеси, які відповідним чином впливали і на державну сферу. Так, видозмінювались функціональні повноваження державних інститутів (у контексті їх розширення та перепрофілювання). Детально розглянемо становлення основних інститутів:

- ✦ Міністерство фінансів України (засноване у 1991 р., нове Положення прийняте у 2011 р.) – реалізує державну фінансову політику за такими складовими: бюджетна, податкова та митна політика [6];
- ✦ Міністерство доходів і зборів України (засноване у 2012 р.) – реалізує спільно функції Державної митної служби України (заснована у 1991 р. як Державний митний комітет України, який у 1997 році трансформований у Державну митну службу України) та Державної податкової служби України (заснована у 1990 р., у 1996 р. трансформована у Державну податкову адміністрацію України, нове Положення прийняте у 2011 р.), у тому числі єдину державну податкову політику, здійснює адміністрування податкової системи, забезпечує наповнення дохідної частини бюджету [8];
- ✦ Державна казначейська служба України (заснована у 1995 р. як Державне казначейство України, з 2011 р. – Державна казначейська служба) – реалізує бюджетну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів [5];
- ✦ Державна фінансова інспекція (заснована у 1993 р. як Державна контрольно-ревізійна служба України, у 2010 р. реорганізована у Державну фінансову інспекцію України) – забезпечує реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю [7];
- ✦ Рахункова палата України (заснована у 1996 р.) – організовує і здійснює контроль за своєчасним виконанням видаткової частини бюджету, витрачанням бюджетних коштів за обсягами, структурою та їх цільовим призначенням, визначає ефективність та доцільність видатків державних коштів, валютних та кредитно-фінансових ресурсів, контролює фінансування загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, со-

ціального і національно-культурного розвитку, охорони довкілля тощо [3].

Окреме місце займають і нормативно-правові акти, які мають загальний характер: Державні програми економічного і соціального розвитку України, щорічні послання Президента України до Верховної Ради України, Програма економічних реформ на 2010 – 2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 р. тощо.

Для більш повного розуміння бюджетного регулювання в Україні важливим є розгляд процесу його становлення та розвитку. Слід звернути увагу, що поділ на хронологічні етапи є до певної міри умовним, оскільки неможливо чітко визначити межі кожного конкретного етапу. Причиною цього є неспівпадання у часі введення в дію якихось змін з отриманням відповідних результатів в умовах дотримання принципу ефективності та результативності функціонування бюджетної системи. Таким чином, можна виділити такі **етапи становлення та розвитку системи бюджетного регулювання в Україні** після здобуття незалежності:

– *перший етап* (1991 – 1996 рр.) – загалом перехідний період в економіці України (перехід від адміністративно-командної до ринкової економіки), формування первинної законодавчої бази щодо функціонування бюджетної системи (в тому числі і стосовно бюджетного регулювання). Інструментами на цьому етапі стали: доходи бюджету (регулюючі), видатки бюджету, дефіцит державного бюджету, емісійні джерела покриття дефіциту (як результат – зростання державного боргу); право встановлення деяких видів податків для місцевої влади. *Результати цього етапу*: початок розбудови системи органів державної влади у сфері фінансів, надання місцевій владі права встановлювати 17 видів місцевих податків і зборів, запровадження щорічного прийняття Постанови Кабінету Міністрів України «Про основні напрями бюджетної політики» (на наступний рік), зміна структури видатків (збільшення їх соціальної складової), розбудова податкової системи;

– *другий етап* (1997 – 2000 рр.) – забезпечення функціонування бюджетної системи на більш якісному рівні, реформування податкової системи, організаційне оформлення процесу розробки та прийняття Закону України «Про Державний бюджет України», впорядкування бюджетної класифікації. Інструментами на цьому етапі стали: запровадження помісячного бюджетного розпису та казначейської системи касового виконання Державного бюджету України, запровадження спрощеної системи оподаткування обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва, впровадження системи фінансового вирівнювання місцевих бюджетів. *Результатом стало*: визначення організаційного оформлення Закону України «Про Державний бюджет України», скорочення емісійних джерел покриття дефіциту Державного бюджету (реалізація державних цінних паперів, зовнішні запозичення), запровадження і упорядкування системи соціальних пільг;

– *третій етап* (2001 – 2007 рр.) – подальший розвиток системи бюджетного регулювання, реформування бюджетного законодавства. Інструментами були: видатки соціального спрямування, зовнішні запозичення, запровадження обліку зобов'язань розпорядників коштів Державного бюджету органами Державного казначейства України, входження Державного казначейства України у систему електронних платежів Національного банку України. *Результатом даного етапу стало:* прийняття Бюджетного кодексу, введення нової бюджетної класифікації, запровадження державних програм економічного і соціального розвитку, посилення попереднього контролю за цільовим використанням бюджетних коштів в органах казначейства, початок застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі, становлення фондового ринку України;

– *четвертий етап* (2008 – 2010 рр.) – реформування бюджетного законодавства, використання різноманітних інструментів бюджетного регулювання залежно від фаз розвитку економіки (враховуючи і економічну кризу 2009 р.). Інструменти на цьому етапі: видатки бюджету, посилене регулювання банківської діяльності (рефінансування багатьох банків, введення мораторію на довгострокове розірвання депозитів), «вливання» додаткових фінансових ресурсів в економіку (Україною у 2008 – 2009 рр. отримано 3 транші від Міжнародного валютного фонду на загальну суму 16,7 млрд дол. США), державні програми підтримки будівництва. *Результатом стало:* часткове подолання наслідків світової фінансової кризи (при цьому підтримувалось виконання звичайних функцій держави, а також реалізовувалась антикризова політика), подальший розвиток фондового ринку;

– *п'ятий (сучасний) етап* (з 2011 р.) – побудова соціально орієнтованої економіки, врахування в політиці держави орієнтирів досягнення довгострокових цілей соціально-економічного розвитку держави. Цілями є: стимулювання сталого економічного розвитку, підвищення рівня життя населення, підвищення ефективності витрачання бюджетних коштів, посилення соціальної спрямованості бюджету, поглиблення реформи міжбюджетних відносин, виконання стратегічних завдань економічного й соціального розвитку держави. Інструменти: доходи та видатки бюджету, зовнішні та внутрішні запозичення, розширення повноважень головних органів виконавчої влади (через прийняття відповідних положень). *Очікувані результати:* реформування пенсійної системи (в контексті недержавного пенсійного забезпечення), функціонування системи бюджетного регулювання на якісно вищому рівні завдяки використанню нових інструментів та методів (на основі вивчення та якісної імплементації світового досвіду бюджетного регулювання).

Окремо слід зупинитись на необхідності використання нових інструментів бюджетного регулювання в Україні в сучасних реаліях. Необов'язковим є імплементація принципово нових інструментів, важливо навіть ефективно комбінувати існуючі з урахуванням фази економічного циклу. В умовах інтегрованості економіки у глобальний фінансовий простір, необхідним є взаємоузгодження принципів єдиної

стратегії світової спільноти щодо управління економікою із функціонуванням національної економіки. Також слід враховувати, що держава на даний момент вже почала виступати у ролі підприємця, інвестора, споживача та банкіра, що дає підґрунтя для подальших досліджень.

ВИСНОВКИ

Отже, система бюджетного регулювання України постійно розвивалася та вдосконалювалася і на сьогодні має в основному сформований механізм, спрямований на підвищення рівня соціально-економічного розвитку України [9]. Звичайно, для визначення проблемних питань необхідно більш детально розглянути структуру фінансових ресурсів за трьома рівнями економічної системи держави, враховуючи які саме інструменти бюджетного регулювання та на якому етапі економічного циклу розвитку застосовувались (з метою визначення тих, які буде доцільно застосовувати у майбутньому). Для забезпечення максимального ефекту від проведення заходів бюджетного регулювання необхідно розумно поєднувати фіскальну і стимулюючу функцію використання ресурсів бюджетної системи та країни загалом, а також враховувати ті взаємовідносини, які виникають між суб'єктами економіки на різних етапах розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів держави (зокрема, і через нормативно-правове забезпечення). Також слід наближати завдання бюджетного регулювання до виконання стратегічних (довгострокових) завдань економічного і соціального розвитку держави. Усе це може бути досягнуто через систему управління фінансовими ресурсами держави (на всіх рівнях). ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – 24.12. – № 50 – 51. – С. 1778. – ст. 572.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – 08.04. – № 13 – 16. – С. 556. – ст. 112.
3. Закон України «Про Рахункову палату України» від 11.07.1996 № 315/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – 12.06. – № 24. – ст. 137.
4. Постанова Верховної Ради України «Про основні напрями бюджетної політики України на 2013 рік» від 22.05.2012 № 4824-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – 08.06. – № 41. – С. 14. – ст. 1569.
5. Указ Президента України «Державну казначейську службу України» від 13.04.2011 № 460/2011 // Офіційний вісник Президента України. – 2011. – 21.04. – № 12. – С. 3. – ст. 626.
6. Указ Президента України «Про Положення про Міністерство фінансів України» від 08.04.2011 № 446/2011 // Офіційний вісник Президента України. – 2011. – 20.04. – № 11. – С. 45. – ст. 610.
7. Указ Президента України «Про Положення про Державну фінансову інспекцію України» від 23.04.2011 № 499/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – 04.05. – № 31. – С. 11. – ст. 1325.
8. Указ Президента України «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» від 24.12.2012 № 726/2012 // Офіційний вісник Президи-

дента України. – 2012. – 24.12. – № 35 (Спеціальний випуск). – С. 8. – ст. 842.

9. Запатріна І. В. Бюджетне регулювання економічного зростання : автореф. дис. ... д-ра екон. наук / І. В. Запатріна – К. : Науково-дослідний фінансовий інститут Академії фінансового управління Міністерства фінансів України, 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.disslib.org/bjudzhetne-rehuljuvannja-ekonomichnoho-zrostannja.html>

10. Семенова О. Ю. Роль бюджетного регулювання при здійсненні бюджетної політики в Україні / О. Ю. Семенова // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2009. – № 1. – С. 163 – 169.

11. Яковишина Н. А. Казначейська система виконання Державного бюджету: проблеми та можливі шляхи їх вирішення / Н. А. Яковишина, В. О. Воробйова / Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету. – 2012. – № 8. – С. 15 – 18.

12. Fiscal Monitor: Taking Stock – A Progress report on fiscal adjustment (October 2012) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fm/2012/02/fmindex.htm>

REFERENCES

"Fiscal Monitor: Taking Stock – A Progress report on fiscal adjustment (October 2012)" <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fm/2012/02/fmindex.htm>

[The Tax Code of Ukraine from 02.12.2010 No. 2755-VI] (2011).

[Law of Ukraine "About Calculating Chamber of Ukraine of 11.07.1996 No. 315/96-VR] (1998).

[The resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine "on main directions of budget policy for 2013" from 22.05.2012 № 17-VI] (2012).

[Decree of the President of Ukraine "State Treasury Service of Ukraine" 13.04.2011 # 460/from 2011] (2011).

[Decree of the President of Ukraine "About Regulations about the Ministry of Finance of Ukraine from No. 446/08.04.2011 2011] (2011)

[Decree of the President of Ukraine "About Regulations State Inspectorate of Ukraine" # 499/2011 23.04.2011 # 499/2011 23.04.2011] (2011).

[The Presidential Decree "On some measures to optimize the system of central executive bodies" from 24.12.2012 № 726/2012] (2012).

[Budget code of Ukraine from Jul 08, no. 2456-VI] (2010).

Semenova, O. Yu. "Rol biudzhetnoho rehuljuvannia pry zdiysnenni biudzhetnoi polityky v Ukraini" [The role of fiscal adjustment in the implementation of fiscal policy in Ukraine]. *Derzhava ta rehiony*, no. 1 (2009): 163-169.

Yakovyshyna, N. A., and Vorobiova, V. O. *Kaznacheiska sistema vykonannya Derzhavnoho biudzhetu: problemy ta mozhlivi shliakhy ikh vyrishennia* [Treasury budget execution system: problems and possible solutions]. 15-18: Vinnytskyi torhovelno-ekonomichnyi instytut Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu, 2012.

Zapatrina, I. V. "Biudzhetne rehuljuvannia ekonomichnoho zrostannia" [Budgetary control growth]. <http://www.disslib.org/bjudzhetne-rehuljuvannja-ekonomichnoho-zrostannja.html>

УДК 336.226:338.1

МІСЦЕ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ У СИСТЕМІ НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ

ОКСЕНЮК О. І.

УДК 336.226:338.1

Оксенюк О. І. Місце податку на додану вартість у системі непрямого оподаткування

У статті досліджено сутність поділу податків на прямі і непрямі та потребу у застосуванні системи непрямого оподаткування. Проаналізовано використання податків на споживання у зарубіжних країнах та в Україні. Визначено динаміку надходження непрямих податків до Державного бюджету України та безпосередньо ПДВ у 2004 – 2011 роках. Визначено частку ПДВ, акцизного податку та ввізного мита у загальних надходженнях бюджету.

Ключові слова: непрямі податки, ПДВ, мито, акцизний податок, Податковий кодекс, Державний бюджет.

Табл.: 4. **Бібл.:** 12.

Оксенюк Оксана Ігорівна – аспірантка, кафедра фінансів, грошового обігу і кредиту, Львівський національний університет ім. І. Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна)

E-mail: oxeniuk_oxana@ukr.net

УДК 336.226:338.1

Оксенюк О. И. Место налога на добавленную стоимость в системе косвенного налогообложения

В статье исследована сущность разделения налогов на прямые и косвенные и потребность в применении системы косвенного налогообложения. Проанализировано использование налогов на потребление в зарубежных странах и в Украине. Определена динамика поступления косвенных налогов в Государственный бюджет Украины и непосредственно НДС в 2004 – 2011 годах. Определены доля НДС, акцизного налога и ввозной пошлины в общих поступлениях бюджета.

Ключевые слова: косвенные налоги, НДС, пошлина, акцизный налог, Налоговый кодекс, Государственный бюджет.

Табл.: 4. **Библ.:** 12.

Оксенюк Оксана Игоревна – аспирантка, кафедра финансов, денежно-го обращения и кредита, Львовский национальный университет им. И. Франко (ул. Университетская, 1, Львов, 79000, Украина)

E-mail: oxeniuk_oxana@ukr.net

UDC 336.226:338.1

Oksenyuk O. I. Place of the Value Added Tax in the System of Indirect Taxation

The article studies the essence of division of taxes into direct and indirect and a necessity in application of the system of indirect taxation. It analyses the use of taxes on consumption in foreign countries and in Ukraine. It determines dynamics of receipt of indirect taxes into the State Budget of Ukraine and specifically VAT during 2004 – 2011. It identifies the share of VAT, excise tax and import duty in general budget receipts.

Key words: indirect taxes, VAT, duty, excise tax, Tax Code, State Budget.

Tabl.: 4. **Bibl.:** 12.

Oksenyuk Oksana I. – Postgraduate Student, Department of Finance, Monetary and Credit, Ivan Franko National University of Lviv (vul. Universytetska, 1, Lviv, 79000, Ukraine)

E-mail: oxeniuk_oxana@ukr.net